

УДК 343.2/7

І.І. МИТРОФАНОВ,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського

ЗАПОБІЖНА ФУНКЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ: ЯКИЙ МІЖ НИМИ ЗВ'ЯЗОК?

Анотація. В статті аналізуються питання реалізації запобіжної функції кримінального права в межах кримінально-правових відносин. Досліджується поняття «функція» права. Акцентується увага на тому, що запобіжні кримінальні правовідносини виникають з метою виконання конституційного обов'язку додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Констатується, що з дати прийняття закону про кримінальну відповідальність, введення його в дію, доведення його приписів до загального відома населення країни поведінка суб'єктів права, що відбувається у правовідносинах, вказаних у ч. 1 ст. 1 КК України, підкорена конкретним кримінально-правовим вимогам, які знаходять своє відображення в Особливій частині КК України. Тому запобіжні відносини виступають як одна із складових предмета кримінально-правового регулювання (предмета кримінального права). Вони виникають внаслідок небезпеки вчинення суспільно небезпечних діянь, передбачених Особливою частиною КК.

Ключові слова: запобіжні кримінальні правовідносини, конституційний обов'язок, функція права, юридичні факти, взаємні права та обов'язки, суб'єкти кримінальних правовідносин.

Постановка проблеми. Будь-яка правова матерія здатна існувати лише в правовідносинах та лише в їх межах можуть реалізовуватися функції, що виконує та чи інша галузь права. Це цілком стосується й кримінального права, яке має виконати функції запобігання проявам кримінальної активності окремих індивідів та відновлення соціальної справедливості, порушеної внаслідок вчинення кримінального правопорушення. Обидві функції виконуються тільки в правовідносинах, причому, на наше глибоке переконання, винятково

у кримінально-правових відносинах. Заперечення цього дозволяє окремим вченим стверджувати про можливість реалізації запобіжної функції не в правовідносинах, а за допомогою кримінально-правового впливу. Так, Ю.В. Баулін зазначає, що викликає подив твердження, що кримінально-праві норми в один і той же час (коли регулюють відносини між державою та винними особами — *І.М.*) регулюють відносини між державою і тими особами, які не вчиняють кримінальних правопорушень. На його думку, в такому разі допускається змішування

понять «правове регулювання» і «правовий вплив» [1, с. 82].

З цього можна дійти висновку, що запобіжна функція кримінального права і кримінально-правові відносини не мають нічого спільного, а проблема кримінально-правових відносин так і залишається нерозв'язаною в кримінально-правовій науці. Кримінально-правові норми, що встановлюють покарання за вчинення конкретних кримінальних правопорушень, — основа законодавчої бази механізму реалізації кримінально-правової відповідальності. Ці норми на підставі закріплення в них ознак складів конкретних кримінальних правопорушень, а також указівок на вид і розмір (строк) покарання (та інших засобів кримінально-правового впливу за рахунок положень Загальної частини закону України про кримінально-правову відповідальність (далі — ЗУпКВ) за їхнє вчинення, сформульованих у статтях Загальної та Особливої частин ЗУпКВ, передбачають заборону на вчинення певних кримінально-протиправних діянь. Тим самим вони спрямовані на загальне запобігання конкретним видам кримінально-протиправної поведінки. Одночасно вони передбачають можливість застосування покарання за порушення відповідної заборони, і таким чином сприяють досягненню мети покарання — не тільки кари, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так й іншими особами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема відносин у кримінальному праві знайшла відображення у роботах таких вчених, як З.А. Астеміров, М.І. Бажанов, Б.Т. Базилев, Ю.В. Баулін, В.О. Єлеонський, І.Я. Козаченко, Н.М. Кропачев, Н.С. Лейкіна, І.С. Ной, М.О. Огурцов, М.І. Панов, В.Г. Смирнов, М.О. Стручков,

О.М. Тарбагаєв, В.Я. Тацій, О.О. Чистяков, М.Д. Шаргородський та інші. У 2001 році І.І. Чугуников захистив дисертацію «Правовідносини та форми їх реалізації у кримінальному праві», у якій виділив види охоронних і заохочувальних правовідносин у кримінальному праві України. Однак необхідно констатувати, що ні вчені-криміналісти, ні теоретики права взагалі не досліджували питання зв'язку кримінальних правовідносин і запобіжної функції кримінального права.

Формування мети статті. З огляду на зазначене вище, метою наукової публікації визнається моделювання концепту взаємодії запобіжної функції кримінального права і кримінально-правових відносин, що ґрунтується на конституційному обов'язку додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відразу ж слід зауважити, що нами вже розглядалися загальні питання про особливості правовідносин у кримінальному праві [2, с. 185-239] і з'ясовано, що виникнення кримінальних правовідносин неможливо уявити без відповідних суб'єктів, без їхнього діяльнісного компонента. Вони (суб'єкти) є виробником всієї фактичної та юридичної матерій, особливих соціальних зв'язків із приводу створення необхідних умов для реалізації норми кримінального права з метою виправлення винного та визначення обсягу обмежень його прав та законних інтересів, а також запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень.

При цьому запобіжна функція виконується безпосередньо через правовідносини, у яких однією із сторін є особа, яка здатна вчинити кримінальне правопорушення, а іншою —

держава [2, с. 202-205]. Під функцією права слід розуміти внутрішньо властиве кримінальному праву явище, обумовлене роллю (призначенням) цієї галузі права в суспільстві, що є основним (головним) напрямом його впливу на об'єктивну реальність й виражає зв'язок кримінального права з іншими явищами соціальної дійсності.

Функція норм будь-якої галузі права виконується винятково регулюванням суспільних відносин, тобто тільки шляхом встановлення прав і обов'язків учасників цих суспільних відносин. У цьому полягає якісна особливість права як методу регулювання суспільних відносин. Тому виводити функції кримінального права за межі правовідносин немає ніяких підстав [3, с. 116]. З огляду на це незрозумілими є точки зору тих вчених, які вважають, що кримінально-правова заборона реалізується зі страху перед покаранням. Так, з одного боку, науковці наполягають на виконанні поза правовими відносинами добровільно виконуваних юридичних обов'язків, з іншого боку — визнають той факт, що кримінально-правова заборона підпорядковує правовому регулюванню поведінку аморально та асоціально налаштованої частини суспільства, яка під загрозою перед покаранням вчиняє кримінальні правопорушення. З цього можна зробити висновок, що лише в другому випадку виникають кримінально-правові відносини. Нарешті, не можливо усвідомити, чим відрізняється добровільне виконання засудженим юридичних обов'язків, що покладені на особу вироком суду, від добровільного виконання обов'язку не вчиняти кримінально-протиправних діянь і чому в першому випадку йдеться про реалізацію кримінально-правових норм у правових відносинах, а в іншому — поза відносинами [4, с. 106]?

Інші вчені, вказуючи на запобіжний вплив кримінально-правових норм на поведінку громадян, не пов'язують його з кримінально-правовими відносинами. Однак, ніякого правового регулювання поза правовими відносинами не існує. Інше призводить до змішання правового регулювання з правовим впливом у цілому, що є неправомірним. Це пояснюється з тим, що кримінально-правовим впливом є процедура (процес) дії кримінального права на суспільні відносини, що спричиняє певні наслідки (зміни), здебільшого сприятливого характеру, і вміщує всі можливі інструменти (правові норми, правосвідомість, правореалізацію, правозастосування, індивідуально-правове регулювання, правову культуру, законність, охорону правопорядку тощо), тобто, будь-яка дія кримінально-правових норм на поведінку індивідів, на соціальні відносини всіма можливими способами. На відміну від цього кримінально-правове регулювання розглядається як результативна, нормативно-організаційна дія через сукупність правового інструментарію (кримінально-правових норм, кримінальних правовідносин, індивідуальних розпоряджень (вироків) тощо) на суспільні відносини з метою їхнього упорядкування і правового забезпечення охорони. Кримінально-правовий вплив починається з визначення завдань Кримінального кодексу України (далі — КК) і завершується їхнім виконанням. При цьому метою системи усіх правових інструментів є забезпечення результативного правового впливу на суспільні відносини. І, якщо кримінально-правовий вплив є результатом, то кримінально-правове регулювання вважається процедурою, інструментом, способом (методом, режимом).

Право, у тому числі й кримінальне право, регулює суспільні відносини

тільки шляхом установлення прав і обов'язків суб'єктів, які беруть участь у них. Кримінально-правові норми впорядковують суспільні відносини через установлення обов'язку не вчиняти передбачені в законі кримінально-протиправні діяння. Одночасно вони передбачають право держави на застосування до тих осіб, які порушують встановлені ними певні заборони, відповідне покарання. З цього цілком логічним є визнання наявності за цих умов запобіжних кримінально-правових відносин, в межах яких встановлюються кореспондуючі один одному права і обов'язки суб'єктів розглядуваних відносин.

Однак окремі вчені під кримінально-правовими відносинами розуміють тільки відносини, що виникають внаслідок вчинення кримінальних правопорушень. У наведених точках зору цих авторів наявне протиріччя, сутність якого полягає в тому, що поведінка громадян, здатних вчинити суспільно небезпечні діяння, передбачені КК України, регулюється без установлення правових відносин між ними і державою, а правові відносини, що виникають після того, як вчинені кримінальні правопорушення, регулюють не стільки поведінку громадян, скільки діяльність правоохоронних органів, що виступають від імені держави. З одного боку, автори стверджують, що кримінальне право, як і будь-яка інша галузь права, регулює поведінку громадян, з іншого боку, відповідно до їх правової позиції, з необхідністю робиться висновок, що кримінальне право регулює в основному діяльність правоохоронних органів.

Деякі вчені визнають існування кримінально-правових відносин і при виконанні кримінально-правовими нормами запобіжної функції. Так, В.О. Номоконов зазначає, що загальнорегу-

лятивні правовідносини виникають з моменту набрання чинності відповідними кримінально-правовими нормами і поширюються на всіх суб'єктів кримінального права — державу і всіх громадян, здатних бути суб'єктами кримінального права [5, с. 448]. Н.Ф. Кузнєцова розглядає кримінально-правові відносини в широкому і вузькому значенні. До перших відносить ті, що з'являються з моменту набрання чинності КК. Саме тоді, на її думку, починають діяти КК [6, с. 3].

Ті автори, які при характеристиці заборони, що описана кримінально-правовою нормою, розкривають її як звернену до громадян вимогу не вчиняти передбаченого в законі конкретного кримінально-протиправного діяння, а при описі кримінально-правових відносин визначають їх як кореспондуючі один одному права і обов'язки держави та особи, що виникли внаслідок вчинення останньою кримінального правопорушення, закладають певне логічну помилку у свої умовиводи. Так, на їх думку, кримінально-правова норма регулює поведінку індивідів до вчинення ними кримінального правопорушення, а кримінально-правові відносини виникають тільки після його вчинення.

Право в цілому і його норма є засобом регулювання суспільних відносин. Не існує таких правових норм, які б не мали запобіжної складової. У той же час кожна норма права виконує відновлювальну функцію сукупністю встановлених державою правил поведінки і велінь, закріплених у її диспозиції, гіпотезі, у вказівці на суб'єктний склад чи на мету. Виділення як однієї з головних груп відновлювальних норм права вказує на відокремлення санкції правової норми від її інших структурних елементів, невиправдано розмежовує запобіжні і відновлювальні правовід-

носини, що впорядковуються логічно поєднаними структурними елементами цілісної кримінально-правової норми.

У юридичній літературі виникнення добровільної форми виконання обов'язку не вчиняти кримінальні правопорушення пов'язують із фактом набрання чинності ЗУпКВ. Однак цього недостатньо. Так, В.Б. Ісаков зазначає, що виникнення значної кількості загальнорегулятивних правовідносин пов'язане не тільки з існуванням суб'єкта, але й з іншими фактами (фактичним складом). Наприклад, для виникнення права на працю, освіту, матеріальне забезпечення в старості, необхідно досягнути певного віку [7, с. 33]. М.М. Кропачев вважає, що виникнення запобіжних кримінально-правових відносин ґрунтується на законі про кримінальну відповідальність, але не відбувається безпосередньо в момент набрання ним чинності. Слід розрізнити чинність закону в часі та його реалізацію в правовідносинах (дію закону). Безпосередньою підставою виникнення кримінально-правових відносин можуть бути тільки юридичні факти [4, с. 23].

Запобіжні кримінально-правові відносини виникають тоді, коли разом із набранням чинності кримінально-правовими нормами існує об'єктивна можливість вчинення суспільно небезпечних діянь, здатних заподіяти значну шкоду існуючим у державі суспільним відносинам. Об'єктивна безпека вчинення суспільно небезпечних діянь набуває значення юридичного факту тільки після видання закону, що передбачає покарання за вчинення конкретного кримінального правопорушення. При відсутності кримінально-правової норми об'єктивна можливість вчинення суспільно небезпечних діянь не може вважатися юридичним фактом, оскільки в цих умовах вона не може

бути підставою виникнення правових відносин. Тому юридичними фактами, що породжують запобіжні кримінально-правові відносини, повинні вважатися: 1) кримінально-правова норма, що встановлює покарання за вчинення кримінального правопорушення; 2) існування об'єктивної можливості вчинення суспільно небезпечних діянь [3, с. 143]. Д.В. Ковальський зазначає, що правовідносини не можуть виникнути, змінитися чи припинитися без певних передумов, до яких слід відносити: 1) юридичні факти; 2) норму права; 3) правосуб'єктність [8, с. 9].

Усі розглянуті точки зору мають бути зведені до єдиної компромісної. Пояснюється це тим, що конституційні (загальні) запобіжні правовідносини, засновані на загальних заборонах, виникають завдяки прямій вказівці закону, а суб'єкт стає учасником цих правовідносин з моменту набрання чинності законом про кримінальну відповідальність [9, с. 217-218]. Виникнення інших кримінально-правових відносин, які засновані не на загальних заборонах, обумовлено конкретними юридичними фактами. Але тоді виникає питання відносно того, чи можна вважати їх запобіжними. Вони є відносно визначеними або конкретними. Наприклад, обов'язки, що випливають зі ст.ст. 364 і 364¹ КК України (не зловживати службовими повноваженнями), поширюються тільки на службових осіб. Суб'єкт стає учасником цих правовідносин з моменту, коли він виконує організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції, або коли він стає посадовою особою іноземних держав, а також іноземним третейським суддею, особою, уповноваженою вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадовою особою

міжнародних організацій, членом міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та суддею чи посадовою особою міжнародних судів. Більшість юридичних фактів, внаслідок яких виникають запобіжні кримінальні правовідносини, так чи інакше пов'язані з ознаками, що характеризують правосуб'єктність.

Наявність конституційних запобіжних правовідносин є необхідною підставою виникнення конкретних запобіжних кримінально-правових відносин. Це пов'язано із закріпленням у нормах Конституції України обов'язків людини і громадянина, тобто формально виражених правил належної поведінки людини, що застосовуються до будь-яких осіб, які перебувають на території України, або до поведінки громадян України, незалежно від місця їх перебування. Серед обов'язків, передбачених Конституцією України у розділі II, нами виокремлюється обов'язок неухильно додержуватися Конституції та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей (ст. 68 Конституції України). Розглядуваний обов'язок конкретизується у конкретних нормативно-правових актах, у тому числі у КК України. Отже, обов'язок не вчиняти суспільно небезпечні діяння, передбачені в кримінально-правових нормах Особливої частини ЗУпКВ, є конституційним правилом належної поведінки людини. Незнання законів не звільняє людину і громадянина від юридичної відповідальності (ст. 68 Конституція України). Тому заперечення існування запобіжних кримінально-правових відносин, в яких реалізується обов'язок не вчиняти кримінальні правопорушення, можна визнати таким, що ігнорує конституційні приписи.

Оскільки кримінальні правові відносини спрямовані на регулювання

соціально значущої поведінки (об'єкт запобіжних кримінальних правовідносин), то таку поведінку слід розглядати як результат дії механізму реалізації відповідальності. Правомірна поведінка при цьому виступає не просто як дозволена, але і як відповідальна поведінка, і в такій якості схвалюється чи заохочується суспільством і державою. У правомірній поведінці виражаються стійкі взаємозв'язки між державою і фізичними особами, між фізичними особами, між юридичними особами, між фізичними і юридичними особами. Інакше бути не може, тому що сутністю встановлення правових відносин є регулювання саме поведінки людей, а не чогось іншого. При цьому не створюються нові суспільні відносини, а лише надається правова форма вже існуючим.

Правомірна поведінка знаходить своє відображення насамперед у запобіжних кримінально-правових відносинах. Обов'язку суб'єкта не порушувати кримінально-правові заборони кореспондується право держави вимагати дотримання кримінально-правових норм і її обов'язок не застосовувати кримінально-правову відповідальність у разі відповідальної правомірної поведінки. Реалізуючи передбачене Конституцією України право встановлювати шляхом видання норм кримінального права заборону на вчинення суспільно небезпечних діянь, держава покладає на громадян обов'язок утримуватися від вчинення передбачених у законі видів суспільно небезпечних актів поведінки.

Держава через судову гілку влади може реалізувати право застосувати до осіб, які порушили встановлену заборону, передбачений законом кримінально-правовий засіб впливу, а особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, у свою чергу, зобов'язана

поводитися відповідно до того виду кримінально-правових засобів впливу, що буде до неї застосований за законом. Одночасно, особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, має право на застосування до неї тільки такого кримінально-правового засобу впливу, що передбачений законом, а суд зобов'язаний не застосовувати до неї кримінально-правовий засіб впливу, що виходять за межі його виду і розміру (строку), передбаченого законом.

Разом із впливом на поведінку осіб, які вчинили чи здатні вчинити кримінальні правопорушення, а також на діяльність суду, кримінально-правові норми здійснюють регулювання діяльності з використання засобів, що забезпечують дієвість такого впливу. Регулювання порядку та умов застосування цих засобів здійснюється шляхом впливу на свідомість і волю суб'єктів правових відносин. Заборона вчинення суспільно небезпечних діянь має сприйматися особою. При цьому забезпечення поведінки особи, здатної вчинити кримінальне правопорушення, здійснюється у межах запобіжних кримінально-правових відносин шляхом загрози застосування покарання, установлюваного санкціями кримінально-правових норм, до тих, хто вчинить кримінальні правопорушення. Загроза покаранням виступає в такому разі як засіб забезпечення належної поведінки громадян. Оскільки загроза покаранням міститься в правовій нормі, то вона й існує у виниклих на її підставі кримінальних правових відносинах, в межах яких виконується запобіжна функція ЗУпКВ.

Отже, змістом кримінальних правових відносин, які виникають з набранням нормами, що встановлюють покарання за вчинення конкретних кримінальних правопорушень, законної сили є права і обов'язки

суб'єктів, умовно розташовані на двох різних рівнях. Так, перший рівень — права та обов'язки суб'єктів щодо їхньої поведінки, інший — права та обов'язки суб'єктів відносно засобів забезпечення належного варіанта їх поведінки, що вимагає від них кримінально-правова норма. Характерним при цьому є те, що кожний з цих двох рівнів має свій об'єкт регулювання: об'єктом прав і обов'язків першого рівня є поведінка учасників правовідносин, об'єктом прав і обов'язків є діяльність державних органів щодо застосування засобів забезпечення зазначеної поведінки (кримінально-правові засоби впливу) [3, с. 135].

Реалізація прав і обов'язків першого рівня досягається за допомогою реалізації прав і обов'язків другого рівня, тому регулюванням прав і обов'язків другого рівня вирішується завдання регулювання прав і обов'язків першого рівня. Наслідком такого регулювання повинна бути така поведінка учасників правовідносин, для досягнення якої й видається кримінально-правова норма. За змістом прав і обов'язків першого рівня виявляється об'єкт регулювання і місце кримінально-правових відносин у системі всієї сукупності правових відносин. Саме вони визначають природу відновлювальних правовідносин. Зміст прав і обов'язків другого рівня вказує на правовий засіб регулювання суспільних відносин [3].

Виокремлення двох рівнів прав і обов'язків у кримінальних правових відносинах дозволяє встановити їх зміст. Так, змістом запобіжних кримінально-правових відносин є два блоки прав та обов'язків суб'єктів. Перший блок складається з права держави за допомогою загрози застосування кримінально-правових засобів впливу вимагати від особи, здатної вчинити кримінальне правопорушення, не

вчиняти суспільно небезпечні діяння, передбачені ЗУпКВ, та обов'язку особи, здатної вчинити кримінальне правопорушення, під загрозою застосування кримінально-правових засобів впливу утримуватися від вчинення такого правопорушення. Інший — з права осіб, які не вчинили кримінальних правопорушень, не піддаватися кримінально-правовим засобам впливу, якому кореспондується обов'язок держави не застосувати кримінально-правові засоби впливу до тих осіб, які суспільно небезпечні діяння, передбачені ЗУпКВ, не вчиняли [2, с. 207-208].

Висновки з дослідження. Розглянувши питання реалізації запобіжної функції кримінального права в межах кримінально-правових відносин ми дійшли таких висновків: 1) взаємодія двох рівнів прав і обов'язків є їхньою взаємною функціональною детермінацією. Констатація наявності такої детермінації в кримінальних правових відносинах є дуже важливим аспектом для розуміння дієвості механізму реалізації кримінально-правової відповідальності в цілому. Функціональний характер детермінації в цьому випадку дозволяє аргументувати виникнення квалітативної специфіки запобіжних і

відновлювальних кримінальних правових відносин. Винятково в результаті кругової детермінації кожний з цих різновидів правовідносин одержує здатність виконати свою, відповідно, запобіжну або відновлювальну відповідно функцію; 2) з дати прийняття ЗУпКВ, введення його в дію, доведення його приписів до загального відома населення країни поведінка суб'єктів права, що відбувається у правовідносинах, вказаних у ч. 1 ст. 1 КК України, підкорена конкретним кримінально-правовим вимогам, що знаходять своє відображення і Особливій частині КК України. Тому запобіжні відносини виступають як одна із складових предмета кримінально-правового регулювання (предмета кримінального права). Вони виникають внаслідок небезпеки вчинення суспільно небезпечних діянь, передбачених Особливою частиною КК. При недотриманні вказаних у ч. 1 ст. 1 КК України вимог, що відобразились у вчиненні кримінального правопорушення, у сфері кримінально-правового регулювання з'являються відновлювальні кримінальні правовідносини, в межах яких реалізується кримінально-правова відповідальність за його вчинення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баулін, Ю.В. Теоретико-методологічні проблеми кримінально-правової науки в Україні / Ю.В. Баулін // *Правова доктрина — основа формування правової системи держави : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України та обговоренню п'ятитом. моногр. «Правова доктрина України»* (Харків, 20—21 листоп. 2013 р.). — Харків, 2013. — С. 80-88.
2. Митрофанов И.И. Уголовно-правовое учение о механизме реализации уголовной ответственности : монография / И.И. Митрофанов. — Одесса : Издательство: «Фенікс», 2014. — 448 с.
3. Филимонов В.Д. Правоотношения. Уголовные правоотношения. Уголовно-исполнительные правоотношения : монография / В.Д. Филимонов, О.В. Филимонов. — М. : «ЮрИнфоР-Пресс», 2007. — 335 с.
4. Кропачев Н.М. Уголовно-правовое регулирование. Механизм и система : монография / Н.М. Кропачев. — С.-Пб. : Санкт-Петербургский государственный университет, 1999. — 262 с.
5. Российское уголовное право: курс лекций. — Владивосток : Изд-во Дальневосточного гос. ун-та, 1999. — Т. 1: Преступление. — 603 с.

6. Курс уголовного права. Общая часть : учебник / под ред. Н.Ф. Кузнецовой и И.М. Тяжковой. — Том 1: Учение о преступлении. — М. : ИКД Зерцало-М, 2002. — 624 с.

7. Исаков В.Б. Фактический состав в механизме правового регулирования / В.Б. Исаков ; науч. ред. С.С. Алексеев. — Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1980. — 128 с. — Библиогр. в. подстрочных ссылках.

8. Ковальський Д.В. Земельно-процесуальні правовідносини : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : спец. : 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / Д. В. Ковальський; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. — Х., 2006. — 20 с.

9. Хачатуров Р.Л. Общая теория юридической ответственности : монография / Д.А. Липинский, Р.Л. Хачатуров. — С.-Пб. : Издательство Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2007. — 950 с.

Митрофанов И.И.

Предупредительная функция уголовного права и уголовно-правовые отношения: какая между ними связь?

Аннотация. В статье анализируются вопросы реализации предупредительной функции уголовного права в пределах уголовно-правовых отношений. Исследуется понятие «функция» права. Акцентируется внимание на том, что предупредительные уголовные правоотношения возникают с целью исполнения конституционной обязанности придерживаться Конституции Украины и законов Украины, не посягать на права и свободы, честь и достоинство других людей. Констатируется, что с даты принятия закона об уголовной ответственности, введения его в действие, доведения его предписаний до общего сведения населения страны поведение субъектов права, которое осуществляется в правоотношениях, указанных в ч. 1 ст. 1 УК Украины, подчинено конкретным уголовно-правовым требованиям, находящихся свое отображение и Особенной части УК Украины. Поэтому предупредительные отношения выступают в качестве одной из составных частей предмета уголовно-правового регулирования (предмета уголовного права). Они возникают вследствие опасности совершения общественно опасных деяний, предусмотренных Особенной частью УК.

Ключевые слова: предупредительные уголовные правоотношения, конституционная обязанность, функция права, юридические факты, взаимные права и обязанности, субъекты уголовных правоотношений.

Mitrofanov I.

Warning function of criminal law and criminal-law relationship: what is the link?

Summary. The article examines the issues of implementation of preventive function of criminal law within the criminal legal relations. Explores the concept of «function» right. Attention is drawn to the fact that the criminal legal warning occur in order to fulfill the constitutional obligation to adhere to the Constitution and laws of Ukraine, does not infringe on the rights and freedoms, honor and dignity of other people. It is stated that the date of the adoption of the law on criminal responsibility, its entry into force, bringing it up to the general information requirements of the population behavior of the subjects of law, which is carried out in the legal relationship specified in part 1 of article 1 of the Criminal Code of Ukraine, is subject to the specific requirements of the criminal law, finding its reflection and of the Criminal Code of Ukraine. Therefore warning relationships serve as an integral part of the subject of legal regulation (the subject of criminal law). They arise because of the danger of committing socially dangerous acts provided by the Special Part of the Criminal Code.

Keywords: criminal legal warning, constitutional duty, function rights, legal facts, the mutual rights and obligations of legal entities criminal.